

Een ongehoorzame vader

Op twee september is het 'Kenniscentrum nazorg steenkolenwinning' officieel van start gegaan. Dit kenniscentrum is gevestigd in Het Gegevenshuis. We ontsluiten en maken relevante data beschikbaar en faciliteren deze samenwerking van gemeenten, provincie en Het Gegevenshuis. Het is voor mij persoonlijk niet zo maar een nieuw productje dat we leveren. Om dat uit te leggen moet ik jullie even meenemen naar het verleden.

Mijn vader was in zijn tijd een rare snuiter, geen 'echte man'. Als mijnwerker had hij geen duiven, kwam nooit in een café of patronaat, hielp mijn moeder met het huishouden, leerde ons hoe je zelf een vlieger kon maken en als het slecht weer was, werd de kamer ontruimd zodat we binnen samen een potje 'ping pong' konden spelen, hielp ons met het huiswerk en leerde ons steeds nieuwe liedjes. Hoe anders dan de vaders van mijn vriendjes. Ook anders omdat hij zich altijd keurig hield aan alle regeltjes van kerk en staat. Behalve één keer en daar ben ik hem dankbaar voor. In september 1974, ik was vijftien jaar, nam hij mij en mijn broers mee naar de Oranje Nassaumijn. Hij was verantwoordelijk voor de luchtkwaliteit in de mijn en heeft tot de sluiting in december van dat jaar ondergronds gewerkt. Op die dag, hij had middagdienst, had hij besloten dat zijn kinderen de mijn moesten beleven voordat deze definitief dicht ging. Het was toen ten strengste verboden om de mijn in te gaan, zeker voor iemand van vijftien jaar.

De zo berekende, keurige man nam een groot risico door ons illegaal de kooi in te smokkelen. Zijn instructies maakten de verboden tocht nog spannender. "Niemand weet dat we er zijn, dus er kan zomaar een kolentrein komen. Als ik 'nu' roep, laat je je op de grond vallen en rol dan onder de transportband." Ik ben dankbaar dat ik mocht ervaren hoe snel de open kooi langs de stenen naar beneden valt, hoe het lopen is in die warme, zuurstofarme lucht, hoe de geur van een scheet meegaat tot de volgende luchtsluis, hoe smal een pijler is, hoe het voelt als alle gaten en poriën van het lichaam dichtslibben met kolenstof en hoe het 'poedelen in het waslokaal' er aan toeging.

De Lange Jan ligt al lang omver, de ruimte waar vader ons vroeger naar de verbandmeester bracht – we gingen niet naar een huisarts of ziekenhuis – en zelfs de zaal waar de 'echte' Sinterklaas kwam nadat we filmpjes van de 'Dikke en de Dunne' hadden gekeken, alles is verdwenen. Hoe bijzonder is het dan dat we vijfenveertig jaar later als Het Gegevenshuis aan de slag gaan met de na-ijlende effecten van de steenkolenwinning. Dat we informatie omtrent concessiegebieden, hoofdgrondplannen, mijnschachten en gangen, boringen, ondiepe winningen,

mijnwater en gas, bodembewegingen, ontsluiten en toegankelijk maken. Toegankelijk ten behoeve van de monitoring van een risico–signaleringsmodel voor de gevolgen van het feit dat we zeshonderd miljoen ton steengruis en –kool uit onze Limburgse bodem naar boven hebben gehaald.

Groningen staat volop in de belangstelling door de gevolgen van de gaswinning. We draaien zelfs de gaskraan volledig dicht ter voorkoming van verdere schade aan het bezit van de Groningers. Tegen die achtergrond lijkt het alsof die zeshonderdmiljoen ton die uit de Limburgse bodem is verdwenen iets van het verleden is. Zijn we vergeten dat een jaar of vijf geleden winkelcentrum Het Loon op instorten stond? Dat onlangs bij Erenstein zomaar een gat in de grond viel dat niet te dichten lijkt? Dat zelfs dit jaar in Egelshoven woningen onbewoonbaar werden door mijnschade?

De na–ijlende effecten van de steenkolenwinning moeten gemonitord worden. Zakt de grond in de rest van Nederland, in Zuid–Limburg stijgt de bodem als gevolg van het nog steeds stijgende mijnwater, lopen we risico’s op bodembewegingen, grondwaterverontreiniging, mijngas en sinkholes. Op allerlei gebieden worden metingen uitgevoerd en monsters genomen. De data koppelen we aan de data van de mijnen, de grondstructuur, de bovengrond. Op basis van feiten en ervaringen kan op die manier het risico–signaleringsmodel gevuld worden.

Belangrijk natuurlijk, maar stiekem vind ik onze activiteiten die leiden tot behoud van deze cultuur–historische gegevens voor het nageslacht net zo waardevol. Dat volgende generaties op kaarten kunnen zien wat er diep in die Zuid–Limburgse grond allemaal gebeurd is en hoe nauwkeurig dit allemaal ingetekend is. Hoe fijn is het als ik mijn kleindochter op de Kaartviewer kan wijzen: “Kijk meisje, hier op deze plek, driehonderdmeter diep in de grond is je opa met je overgrootvader uit de kooi de mijngang ingestapt.”

Ik prijs mij gelukkig dat mijn vader zijn tijd ver vooruit was met de manier waarop hij zijn rol in het gezin vervulde. Nu pas ervaar ik hoe bijzonder zijn vooruitziende blik was om mij een keer ‘het zwarte gat’ echt te laten beleven; het geeft een andere betrokkenheid bij het Kenniscentrum nazorg steenkolenwinning.

Pap, bedankt voor je ongehoorzaamheid.

Oktober 2019,
Sjef Leenen.

(Uit: Voorwoord 3^e kwartaalrapportage 2019 Het Gegevenshuis)